

Egy határon túli magyar érzései

Gúta egy csallóközi mezőváros a Kisalföld északi részén, a Vág és a Kis-Duna találkozásánál. Híres a régi időkbe visszanyúló malomiparáról. Múzeumi célra kialakított hajómalmát számos utazó keresi fel. A település – még napjainkban is – többségében magyar anyanyelvű. A legmagyarabb szlovákiai város.

Magyar családba születtem, magyar anyanyelvű iskolákat végeztem. [*Szerzőnk most 49 éves. – A szerk.*] Környezetem is magyar volt. Szlovákokkal nem is érintkeztem. Gyermekeként, nyiladozó értelmekkel, nehezen tudtam felfogni, hogy miért élünk idegen országban. Előbb az idősebbek elbeszéléseiből, később történelemkönyvekből tájékozódtam. Mint kiderült, szomorú helyzetünk legfőbb oka Trianon, mely másodrangú polgárrá tette a Felvidéken élő – akkoriban még közel 1 millió -, napjainkban mintegy fél millió magyar ajkú embert. A békediktátum mind a mai napig hatással van életünkre.

A második világháborút követő években, 1945 és 1947 között, a csaknem homogén, magyar lakta Gúta fölét is sötét felhők gyülekeztek. A kollektív bűnösséggel megbélyegzett lakosságra jogfosztottság, vagyonekbobzás, deportálás, reszlovakizáció várt. Úgy vélekedtek, hogy az elmagyarosodott szlovákokat vissza kell vezetni a szlovákságba. Csallóköz lakossága döntő többségében sosem volt szlovák, szinte kizárólag magyar.

A Csehországba deportáltak csekély bérért, mint mezőgazdasági cselédek dolgoztak az állami gazdaságokban és nagygazdáknál. Sokakat munkatáborba vittek, ahol embertelen körülmények között, ingyen dolgoztatták őket – mesélte Édesapám, akit 20 évesen kényszerítettek távozásra. Ezeknek az embereknek – köztük anyai nagynénémnek – hónapokkal később sikerült megviselten, betegen és legyengülve hazaszökniük.

A deportálás elsődleges célja a magyar etnikai tömb megbontása volt. Egész családokat hurcoltak el. Rokonságunkból lakosságcsere útján sokakat telepítettek át Magyarországra. Édesanyám nagynénjére és családjára is ez a sors várt. A visszaemlékezések szerint nénénk, miután mindent összepakoltak, hogy vagonokra rakodjanak, beállt szobájuk sarkába, és ott sírt. A család többi tagja csak erővel tudta magával vinni. Még az 1980-as években is csak két alkalommal mehettünk Magyarországra, mert az utazások számát korlátozták. Így a több száz kilométerre elhurcolt rokonok, a korabeli utazási feltételek és közlekedési lehetőségek miatt, csak nagyon ritkán találkozhattak, esetleg leveleztek.

A magyar kisebbséget a csehszlovák állam kollektíve bűnösnek nyilvánította. Ez adott alapot a vagyonekbobzásra, ami érintette az öt kataszteri holdnál nagyobb mezőgazdasági földbirtokkal rendelkezőket, valamint iparosokat, akik jelentősebb műhelyt, házat birtokoltak, illetve az értelmiségieket, hasonlóan. A jogfosztottság időszakában Gúta és az egész szlovákiai magyarság számára maradandó károkat okozott. Gútáról Magyarországra több hullámban mintegy 2500 ember távozott, főleg

Pitvarosra. Vigasztaló, hogy erről évről-évre megemlékeznek, a témában előadásokat tartanak, s különböző kiadványokat jelentetnek meg.

Magyar mivoltom meghatározta pályaválasztási lehetőségeimet. Virágkerésznek készültem. A morvaországi régióhoz tartozó Olomoucban kellett volna tanulnom, csehül. Bár a két északi szláv nyelv, a cseh és a szlovák közel állnak egymáshoz, számomra még a szlovák nyelven való tanulás is nehézségeket okozott volna. Így kerültem az 1980-as évek második felében egy gépészeti szakközépiskolába, ami magyar tanítási nyelvű volt. Itt, Komáromban érettségiztem. Autóbuszsal jártam iskolába. Egy alkalommal ezt hallottam az autóbuszban, szlovákul hangzott el: „A magyaroknak nem is a Dunán túlra, hanem a Dunába kéne menniük.”

Mind a mai napig elszorul a torkom, amikor erre gondolok. A magyar kisebbség tagjaként Szlovákiában csak másodrangú állampolgár lehettem, lehetek. A magyar lakta vidékeken akadozik az infrastruktúra fejlesztése, mind a mai napig sok kívánnivalót hagy maga után. Közmondásszerű, hogy az itt élőket a Szlovák Állam nem támogatja arányosan az ország más területein élőkkel. Még a fizetések is alacsonyabbak.

A legtöbbit azokon a területeken élő magyarok szenvednek, akik már jelentős kisebbségben élnek. Napjainkban történt, hogy Nyitrán élő unokanővérem Édesanyámmal beszélgetve, félvén munkatársai visszajelzéseitől, a telefonban nem mert magyarul megszólalni, kizárólag szlovákul beszélt.

A nyelvi különbség mélyebb árkot jelent a szlovákiai magyarok számára, mint más külföldinek. Hátrányt jelent ugyanis az idegen akcentussal beszélt szlovák nyelv, mert abból azonnal kiderül a származás. Külföldiek jellemzően nem tanulnak szlovákul, szinte kizárólag az itt élő magyarok kényszerülnek erre. A szlovák forgalmi rendszámokból kiderül, hogy a gépkocsi magyar lakta vidékről származik. Időnként ebből is lehetnek az embernek gondjai.

„Vigyázz a gumikra, ha Szlovákiába mész!” – javasolják egymásnak az itt élő magyarok. A szóhasználatból kiderül, hogy a Csallóközt nem érezzük Szlovákiához tartozónak. Gútát – viccesen – külön köztársaságnak hívjuk.

Húsz évesen elhagytam a szülőföldemet és Magyarországon kerestem boldogulási lehetőségeket. Az anyaországban megtapasztaltam, miként élnek azok, akiknek magyarságuk természetes, és emiatt soha nem tapasztaltak megkülönböztetést. A magyar zászló, a Szent Korona és más nemzeti jelképek láttán, a magyar himnusz felcsendültekor megdobban a szívem. Időnként mégis azt éreztem, hogy Magyarországon sem vagyok igazán otthon. Az ott élők számára magyarságuk megszokott, s mi, határon túliak, idegenek vagyunk a szülőföldünkön és az anyaországban, egyaránt. Mindkét helyen furán néznek ránk. Magyarázkodnunk kell, igazolnunk magunkat.

„Ott élnek még magyarok?” – kérdezte tőlem főiskolás koromban egy Pest megyei fiú. Mellbe vágott a tájékozatlansága.

Jól esik látni, hogy egyre több településen emelnek Trianon emlékművet. Így gondolnak, emlékeztetnek az egész magyarsággal történt egyik legnagyobb igazság-

talanságra, mely milliók életére hatott fájdalmasan, változtatta meg családok, emberek jelenét és jövőjét, határozta meg életlehetőségeiket.

Inkább csak vendégként járok haza, Gútára, bár az utóbbi évben művelni kezdtem a szülői háznál található kertet. Így most szorosabb lett az anyafölddel való kapcsolatom. A határok átjárhatósága, a gondolat szabadsága, az egységesülő világ és az internet adta lehetőségek nagyban hozzásegítenek ahhoz, hogy mindenki a saját identitásához illeszkedő kultúráját ápolja és benne éljen. A fájdalmas sebeket pedig gyógyítani kell. Köszönet és hála azoknak, akik segítenek a múltra, a történelem tanulságos eseményeire emlékezni, belőlük tanulni, velük megbékülni!

DEÁK NÉMETH MÁRIA: *Emlékrétegek V.*